

HU

HU

HU

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.1.31.
COM(2011) 18 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Az iskolai lemorzsolódás felszámolása: Az Európa 2020 stratégia sikerének előmozdítása

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Az iskolai lemorzsolódás elleni küzdelem: Az Európa 2020 stratégia sikerének előmozdítása

Az iskolai lemorzsolódás¹ összetett jelenség, csökkentéséhez erős politikai elköteleződésre van szükség. E közlemény az iskolai lemorzsolódás egyénekre, társadalomra és gazdaságra gyakorolt hatását elemzi, körvonalazza annak okait és átfogóan ismerteti a kérdés megoldásával foglalkozó, uniós szinten már létező, illetve várhatóan kialakításra kerülő intézkedéseket. A közlemény mellé elkészült az átfogó szabályozási keretet bemutató tanácsi ajánlásra és a szolgálati munkadokumentumra vonatkozó javaslat, amelyeket a tagállamok fel tudnak használni az iskolai lemorzsolódás hatékony szabályozásához, és amelyek részletes példákat tartalmaznak továbbá a hatályos szabályozásról.

1. AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS GÁTOLJA AZ INTELLIGENS, FENNTARTHATÓ ÉS INKLÚZÍV NÖVEKEDÉST

Európa jövője nagymértékben az itt élő fiataloktól függ. Az Európai Unió az Európa 2020 stratégia segítségével kívánja fokozottabban támogatni a fiatalokat, lehetővé téve számukra, hogy mind a saját maguk, mind pedig a gazdaság és a társadalom javára teljes mértékben kibontakoztathassák tehetségüket. Az Európai Tanács által elfogadott kiemelt célok egyike, hogy a korai iskolaelhagyók aránya 10 % alá csökkenjen, továbbá hogy legalább 40%-ra nőjön a felsőfokú vagy ennek megfelelő végzettséggel rendelkezők². A fiatalok iskolai teljesítményének fejlesztése hozzájárulhat mindkét cél eléréséhez: a készségek és képességek szintjének javításával az „intelligens növekedéshez”, a munkanélküliség és a szegénység egyik legnagyobb kockázati faktorának leküzdésével az „inklúzív növekedéshez”.

Az Európa 2020 kiemelt kezdeményezéseinek egyike, a „**Mozgásban az ifjúság**”³, hangsúlyozza, hogy fejleszteni kell az oktatás és a képzés minőségét és az e téren tapasztalható méltányosságot, hogy ennek segítségével több fiatal tehessen szert azokra a készségekre és képességekre, amelyek az egész életen át tartó tanulásban és a tanulmányi mobilitás megtapasztalásában segítik őket. A iskolából lemorzsolódó fiatalok számának drasztikus csökkentése kulcsfontosságú befektetés nemcsak minden egyes érintett fiatal jövőjébe, hanem általánosságban véve az Európai Unió eljövendő jólétébe és társadalmi kohéziójába.

Az iskolai lemorzsolódás csökkentése hozzájárulhat továbbá a többi Európa 2020 célkitűzés megvalósításához. Ha közvetlen hatást gyakorolunk a fiatalok foglalkoztathatóságára, az növekvő munkaerőpiaci integrációt eredményez, és ezáltal hozzájárul ahhoz, hogy a 20 és 64 év közötti férfiak és nők 75%-os foglalkoztatási arányára vonatkozó kiemelt cél

---

¹ Az „iskolai lemorzsolódás” magában foglalja az oktatási vagy képzési rendszerből a felső középfokú képzés – illetve azzal egyenértékű szakképzés vagy képzés – befejezését megelőzően történő mindenfajta lemorzsolódást.

² COM(2010) 2020

³ COM(2010) 477

megvalósuljon; ezzel egyidejűleg jelentős mértékben hozzájárulunk a deprivációs kör megtöréséhez, amely oly sok fiatal társadalmi kirekesztődését okozza. A kitűzött cél elérésének – a szegénység kockázatának kitettek számát 20 millió fővel csökkenteni – egyik alapvető eszköze ez az intézkedés⁴.

2009 folyamán több mint hat millió fiatal – a 18 és 24 év közötti korosztály 14,4%-a – fejezte be tanulmányait kizárólag az alsó középfok elvégzésével. Ennél is aggasztóbb, hogy 17,4%-uk pusztán alapfokú végzettséggel rendelkezik⁵. Az iskolai lemorzsolódás az elszalasztott lehetőségeket és az Európai Unió egészét érintő társadalmi és gazdasági potenciál elvesztését jelképezi.

Az **egyén szintjén** az iskolai lemorzsolódás következményei egy életre szólnak, és csökkentik az érintettek részvételének esélyét a társadalom szociális, kulturális és gazdasági dimenziójában. Az iskolai lemorzsolódás növeli a munkanélküliség, a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatát, kihatással van az iskolaelhagyó által elérhető munkabérré, a jólétre és a saját, illetve gyermekei egészségére, csökkenti továbbá gyermekei iskolai sikereinek esélyét is.

A fiatalok között a munkanélküliség aránya jelenleg 20%⁶, amire az iskolai lemorzsolódás közvetlen kihatással van, mivel a foglalkoztathatóság közvetlenül összefügg a megszerzett végzettség szintjével. 2009-ben az Európai Unióban a korai iskolaelhagyók 52%-a munkanélküli volt, vagy a munkaerőpiacon kívül rekedt⁷. Foglalkoztatásuk esetén is kevesebbet keresnek, bizonytalan állásokat töltenek be és gyakrabban szorúlnak szociális támogatásra; kevésbé vesznek részt az egész életen át tartó tanulásban, és ennél fogva az átképzésben. A képzettségből eredő hátrányuk tovább növekedhet.

A **gazdaságot és a társadalmat átfogóan szemlélve** megállapítható, hogy az iskolai lemorzsolódás nagy aránya hosszú távú hatást gyakorol a társadalom fejlődésére és a gazdasági növekedésre. A korai iskolaelhagyók kevésbé vesznek részt a demokratikus folyamatokban és kevésbé aktív állampolgárok⁸. A képzett munkaerő az innováció és a növekedés alapja, nemcsak a csúcstechnológiai szektorokban, hanem a gazdaság egészében is. Az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” Európa 2020 kiemelt kezdeményezés hangsúlyozza, hogy ösztönözni kell az embereket készségeik egész életen át történő fejlesztésében, és növelni kell a munkaerőpiacon való részvételt. **Ha az európai iskolai lemorzsolódás átlagának aránya 1 százalékponttal is csökkenne, az európai gazdaság minden évben megközelítőleg fél millió további képzett, fiatal potenciális munkavállalóhoz jutna.**

2000 óta Európában az iskolai lemorzsolódás átlaga 3,2 százalékponttal csökkent, de az előrehaladás üteme nem lett volna elegendő ahhoz, hogy a Tanács által elfogadottak szerint eredetileg kitűzött 10%-os célt elérje. A tagállamok közötti igen jelentős különbségeket azonban az átlag elfedi. Hét tagállamban már elérték a 10%-os referenciaértéket, míg három másikban az arányok 30%-nál magasabbak. A tagállamok relatív teljesítményét tekintve van ok a derűlátásra: 2000-hez képest három kivételével az összes tagállamnak sikerült

---

⁴ Az Európai Tanács 2010. március 25-26-i következtetései

⁵ Eurostat, munkaerő-felmérés (LFS), 2010.

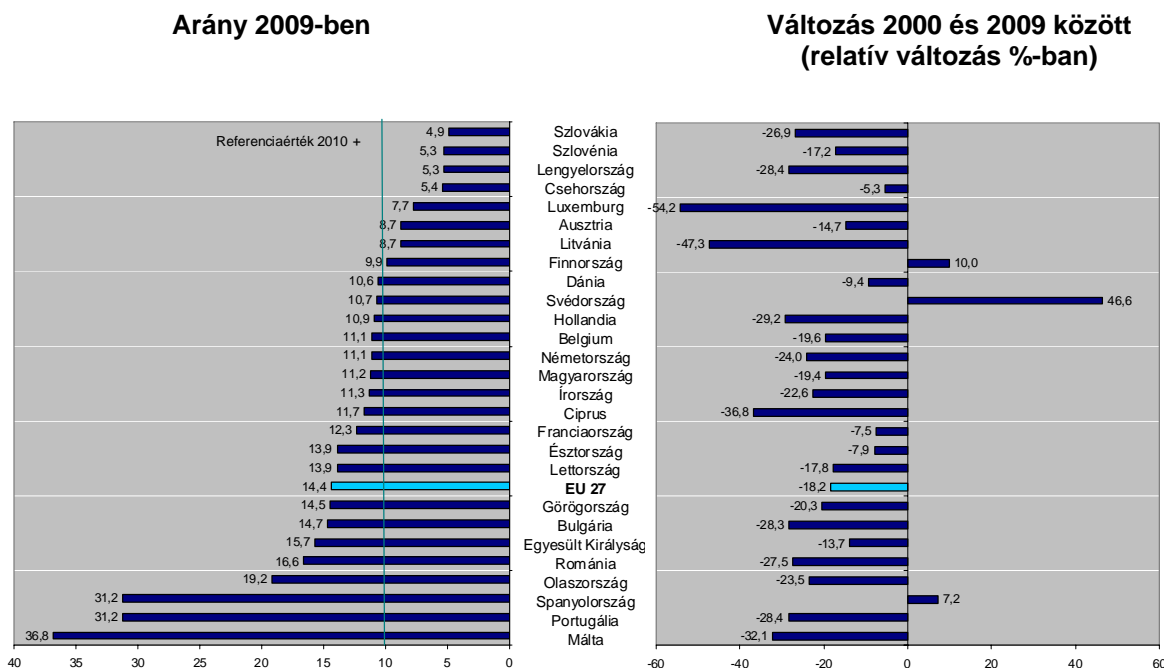
⁶ Eurostat, sajtóközlemény 162/2010, 2010. október 29.

⁷ Eurostat, LFS 2010.

⁸ NESSE (2009), 31.o., lásd még: Shell: „Jugendstudie 2010” (2010).

csökkentenie a korai iskolaelhagyók számát, egyes tagállamokban igen jelentős mértékű volt a csökkenés.

1. ábra: Az oktatásban, illetve képzésben részt nem vevő, legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkező 18–24 éves korosztály aránya (2009) és ennek változása 2000 és 2009 között⁹

2. AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS HÁTTERÉBEN EGYÉNI, OKTATÁSI ÉS TÁRSADALMI-GAZDASÁGI TÉNYEZŐK ÁLLNAK VEGYESEN

Általában minden lemorzsolódás háttérében meglehetősen egyedi okok állnak. Mégis egyértelműen felismerhető néhány visszatérő elem. Az iskolai lemorzsolódás karöltve jár a hátrányos társadalmi helyzettel és az alacsony képzettséggel. Az alacsony végzettségű, illetve hátrányos társadalmi helyzetű szülők gyermekei más fiatalokhoz képest sokkal valószínűbb, hogy a felső középfokú végzettség megszerzése előtt kimaradnak az oktatási, illetve képzési rendszerből.

Egyes társadalmi csoportokat az iskolai lemorzsolódás kérdése erőteljesebben érint, különösen a szegényebb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkezőket és a legkritikusabb helyzetben lévő csoportok tagjait, például az állami gondozásban részesült fiatalok, a testi-, illetve szellemi fogyatékos személyek, vagy sajátos nevelési igényű tanulók.¹⁰ Migráns háttérű fiatalok gyakran az alacsonyabb társadalmi-gazdasági csoportokban koncentrálnak, ők a helyi születésű fiatalokhoz képest átlagosan kétszer annyian hagyják el idejekorán az iskolát (26,4% szemben a 13,1%-kal 2009-ben). Ez az arány az általában a társadalmilag legkirekesztettebbek közé tartozó roma népesség esetében még rosszabb¹¹. Az ilyen csoportok családi háttere általában kevesebb támogatást tud nyújtani, diszkriminálja őket az oktatási

⁹ Eurostat, LFS 2010.

¹⁰ „A fogyatékossgal vagy egészségügyi problémákkal élő fiatalok aktív befogadása. Háttéranyag”, Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért, 2010.

¹¹ Eurostat, LFS 2010.

rendszer, és a kötelező oktatáson kívül nehezen jutnak egyéb nem formális vagy informális tanulási lehetőséghez.

Az iskolai lemorzsolódásra az iskolázottsági tényezők, az egyén körülményei és a társadalmi-gazdasági körülmények vannak kihatással. Inkább folyamatnak, mint egyszeri eseménynek tekinthető, amely gyakran már az alapfokú oktatásban megkezdődik az első iskolai kudarcok megtapasztalásával és az iskolától való egyre nagyobb mértékű elidegenedéssel. A lemorzsolódás kockázatának kitett tanulók esetében az iskolaváltás, illetve az oktatási szintek közötti váltás különösen nehéz. A munkaerőpiaci igényekkel rosszul összehangolt oktatási, illetve képzési programok növelhetik az oktatásbeli kudarc kockázatát, mivel a diákoknak a választott tanulmányi útirány az iskolát követően nincsenek kilátásaik. Az oktatási és képzési rendszerek gyakran nem nyújtanak kielégítő, a problémára összpontosító támogatást a diákok számára, hogy azok meg tudjanak birkózni az érzelmi, társadalmi vagy oktatási nehézségekkel, és továbbra is részt tudjanak venni az oktatási, illetve képzési rendszerben. Az iskolák számára még mindig nehéz feladat, hogy megfeleljenek a diákok eltérő tanulási stílusából, továbbá a vegyes képességű diákokból álló csoportok eltérő igényeivel szembesülő tanárok segítése terén adódó kihívásoknak. Személyre szabott és rugalmas tanulási feltételek kialakítása különösen fontos azok számára, akik gyakorlati tapasztalat útján szeretnek inkább tanulni, és a tanulás aktív formái motiválják őket.

Az iskolai lemorzsolódás a nemek között is eltérő mértékű, amelyre nagyobb figyelmet kell fordítani. Az Unióban a fiúk 16,3%-a korai iskolaelhagyó, míg a lányoknak csak 12,5%-a¹². A tankötelezettség időszakában a fiúk nehezebben alkalmazkodnak az iskolai környezethez, mint a lányok, és általában kevesebb sikerélményben is részesülnek; felülreprezentáltak a fogyatékos tanulók között (61%), valamint valószínűbb, hogy kialakul náluk érzelmi vagy viselkedési probléma, vagy egyéni tanulási nehézség (65%)¹³.

Az iskolai lemorzsolódás esetében minden tagállam számára más és más jelent kihívást. Egyes tagállamokban ez túlnyomórészt vidéken tapasztalható jelenség, leggyakrabban távol eső helyeken fordul elő és az oktatáshoz való nem megfelelő hozzáférésnek köszönhető. Más tagállamokban ez a probléma inkább a nagyvárosok hátrányos helyzetű területein jelentkezik. Egyes regionális és szezonális munkaerőpiacok (pl. turizmus, építőipar) átcsábíthatják az iskolából a fiatalokat a szaktudást nem igénylő, silány jövőbeli kilátásokat kínáló munkahelyekre. Mivel az ilyen munkahelyekhez könnyebb hozzájutni és a korai pénzkeresés lehetősége kecsegtető – akár a család gazdasági helyzetének javítása, akár a fiatal függetlenedésének előmozdítása a cél – sok fiatal ez arra készlet, hogy idő előtt elhagyja az oktatási, illetve képzési rendszert. Egyes országokban, bizonyos képzések területén nagyon magas az iskolai lemorzsolódás, míg más országokban, például a tanulószerveződéses gyakorlati képzés alatt, alacsonyabb ez a mutató¹⁴.

A lemorzsolódás veszélyének kitett diákok segítése során az összes ilyen befolyásoló tényezőt figyelembe kell venni. Mindezek ellenére csak kevés tagállamban van összehangolt és átfogó stratégia az iskolai lemorzsolódás csökkentésére. Sok esetben az iskolai lemorzsolódás csökkentését célzó kezdeményezések nem kapcsolódnak megfelelően az egyéb, fiatalokat célzó politikákhoz. Gyakran hiányzik a régiót, illetve a célcsoportot jellemző problémák alapos feltárása is.

---

¹² Eurostat, LFS 2010.

¹³ Az adatok 2008-ra vonatkoznak, SEC (2009) 1616, 85.o.

¹⁴ GHK (2005), „Study on Early School Leavers, Final Report”, 77.o., Sally Kendal, Kay Kinder (2005), „Reclaiming those disengaged from education and learning – a European Perspective”, 15. o.

3. AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁST SZISZTEMATIKUS, TÉNYEKEN ALAPULÓ SZABÁLYOZÁS SEGÍTSÉGÉVEL MEG LEHET ELŐZNI

Az iskolai lemorzsolódás leküzdését célzó stratégiáknak legelőször a jelenség nemzeti, regionális és helyi sajátosságait kell feltérképezniük és elemezniük. Az adatoknak lehetővé kell tenniük az iskolai lemorzsolódás fő kiváltó okainak feltérképezését azon tanulói csoportok, régiók, települések vagy iskolák esetében, amelyeket különösen érint az iskolai lemorzsolódás. Az iskolai lemorzsolódás arányaiban mutatkozó jelentős eltérésekből következtetni lehet egyes földrajzi, illetve oktatási területek strukturális problémáira.

A szabályozás kialakítása során pontos információkra kell építeni, mert csak így lehet az intézkedéseket jobban az elérendő célokhoz igazítani; az iskolai lemorzsolódás terén elért fejlődést nyomon követő rendszer segíthet az intézkedések folyamatos átdolgozásában – olyan információk alapján, mint az egyént a képzési rendszerből való lemorzsolódáshoz¹⁵ vezető okok.

Az egyéni diákazonosító szám

Az Egyesült Királyságban 1997-ben vezették be a „egyedi tanulóazonosító szám”-ot (unique pupil number, UPN), amely révén nagy mennyiségű adat áll rendelkezésre elemzések készítéséhez, valamint az iskolai lemorzsolódáson kívül más területeken is segít az iskolapolitika megfelelő formálásában. Más országokban „egyéni oktatási szám”-ot (individual education number) vezettek be, az adatgyűjtés a diákok egyéni adatain, illetve a nemzeti diáknyilvántartáson alapul (pl. Hollandiában, Németországban és Olaszországban). Hollandiában az iskolai lemorzsolódással szembeni küzdelemben elért sikerek jelentős részét az „egyéni oktatási szám”-nak és az iskolai lemorzsolódás online nyomon követésének tulajdonítják.

Az iskolai lemorzsolódás átfogó szabályozásának a **megelőzésre, a beavatkozásra és a kompenzációra** kell helyeznie a hangsúlyt.

A **megelőzés** bizonyos állapotok kialakulását igyekszik elkerülni azokon a területeken, ahol az iskolai lemorzsolódáshoz vezető folyamatok elkezdődhetnek: megállapították, hogy a jó minőségű koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel az egyik leghatékonyabb módszere annak, hogy a gyermekek sikeresen kezdjék a tanulást és megtanulják, hogyan reagáljanak rugalmasan a változásokra. Gondoskodni kell azonban arról, hogy a magas színvonalú koragyermekkorai nevelési és gondozási szolgáltatások szélesebb körben hozzáférhetőek legyenek. Más megelőző intézkedések olyan kérdéskörrel foglalkoznak, mint a migráns családból származó gyermekek szisztematikus nyelvi támogatása, aktív szegregációellenes politika – amely javítja az iskolákban a társadalmi, etnikai és kulturális keveredést, jobb lehetőséget biztosít a diákok együtttanulására és segíti az integrációt –, valamint a hátrányos helyzetű iskolák célzott támogatása. A sikeres iskolai pályafutás útjában álló további akadályok a tanulmányi útirányok közötti átjárhatóság növelésével és a szakképzés területén folytatott tanulmányok minőségének és megbecsülésének növelésével eltávolíthatók.

¹⁵ A szabályozásra adott példák a „Az iskolai lemorzsolódás csökkentése” c. szolgálati munkadokumentumból kerültek kiemelésre (SEC(2010)[...], amely további információt tartalmaz a szabályozási mintákra, valamint részletesebb tájékoztatást az iskolai lemorzsolódásról, annak okairól és a csökkentését célzó sikeres stratégiákról.

A **szegregációellenes szabályozás** célja, hogy a „hátrányos helyzetű” iskolák társadalmi összetételét megváltoztassa és a társadalmilag hátrányos helyzetű, illetve alacsony végzettségű háttérrel rendelkező gyermekek iskolázottságát javítsa. Magyarországon és Bulgáriában – az aktív szegregációellenes programnak köszönhetően az iskolai oktatás minőségének – például iskolán kívüli tevékenységekkel, vagy célzott tanulásbeli segítségnyújtással történő – elősegítése egyidejűleg roma tanulókat integráló iskolák támogatásával regionális szinten fejlődött a roma tanulók oktatási eredménye.

A **pozitív diszkriminációs intézkedések** – mint az oktatási prioritás zónák (Ciprus), vagy a hátrányos helyzetű területeken lévő iskoláknak célzott segítséget nyújtó programok (Franciaország, Spanyolország) javítják az oktatási kínálatot, további segítséget jelentenek a diákok számára és a diákok egyéni igényei szerint kialakított innovatív tanulmányi környezetet teremtenek. A pozitív diszkriminációs intézkedéseket gyakran kísérik aktív hálózatépítő tevékenységek, és az érintett iskolák egymással való szoros együttműködése.

Az általános oktatást, a szakképzést és az első gyakorlati munkatapasztalatokat vegyítő **rugalmas tanulmányi útírány** olyan diákokra koncentrál, akik – vélhetően az iskolai sikerélmények hiánya miatt – a lehető leghamarabb munkába szeretnének állni. A rugalmas tanulmányi útvonal révén a munkába állás mellett a diákoknak lehetőségük van arra, hogy továbbra is részt vegyenek az általános oktatási rendszerben. Számos tagállam (pl. Luxemburg, Olaszország és Dánia) alkalmazza ezt a módszert; a korábban az iskolából kimaradt diákoknak segítséget nyújtanak a végbizonyítvány megszerzésében, miközben a diákok értékes és motiváló munkahelyi tapasztalatokra tehetnek szert.

A **beavatkozás** módszere korai szakaszban foglalkozik a kialakulóban lévő problémákkal, és megpróbálja megakadályozni, hogy ezek iskolai lemorzsolódáshoz vezessenek. A beavatkozás során alkalmazott intézkedések középpontjában egész iskolák vagy képzési intézmények, de akár egyes – az iskolából vagy képzésből való kimaradás kockázatának kitett – diákok is állhatnak. Az egész iskolákra vonatkozó intézkedések célja, hogy javítsák az iskola légkörét és támogató tanulmányi környezetet teremtsenek. A kockázatnak kitett diákok számára a segítségnyújtás hatékony formája lehet a korai jelzőrendszer működtetése, illetve a szülőkkel való szorosabb együttműködés. Az iskolán kívüli szereplőkkel való kapcsolatépítés és a helyi támogató kapcsolatrendszerekhez való hozzáférés is meglehetősen hatékony, amikor releváns segítségnyújtásról van szó. A diákok középpontba helyező intézkedések a mentorálásra és tutorálásra, a személyre szabott tanulásra, a továbbfejlesztett iránymutatásra és a pénzügyi támogatásra, például az iskoláztatási támogatásra, összpontosítanak. A munkaerőpiaci intézményeket is jobban be kell vonni abba, hogy a fiatalok számára pályaorientációs szolgáltatásokat nyújtsanak.

A „**tanulmányi közösségeket**” alkotó iskolák jövőképe, alapvető értékei és az iskolafejlesztés terén kitűzött céljai közösek. Ez a megközelítés nagyobb elköteleződéssel jár a diákok, tanárok, szülők és egyéb érdekelték részéről, javítja az iskolák minőségét és támogatja fejlődésüket. A „tanulmányi közösségek” mind a tanárokat mind a diákokat ösztönzik, hogy keressék a fejlődés lehetőségét és dolgozzanak tanulmányi előrehaladásukon, és megfelelő körülményeket teremtenek az iskolai lemorzsolódás csökkentésére és a lemorzsolódás kockázatának kitett diákok segítésére.

Az iskolák az **iskolán kívüli szereplőkkel való kapcsolatépítés** révén megfelelőbb módon tudják támogatni a diákokat és számos, a gyermekeket fenyegető problémával – többek között a kábítószer- és italfogyasztás, az alváshiány, a bántalmazás vagy a trauma – meg tudnak birkózni. Az olyan programok, mint például az Írország által bevezetett iskola-befejezési

program (School Completion Programme), a közösségeken és szektorokon átívelő megoldásokat részesítik előnyben; az iskolák kapcsolatban állnak fiatalokkal foglalkozó szervezetekkel, szociális intézményekkel, helyi fejlesztési ügynökségekkel, kábítószer-munkacsoportokkal stb.

Egyes országokban, ilyen például Hollandia, sikeresen próbálkoztak azzal, hogy intenzívebben **bevonják a régiókat** az iskolai lemorzsolódás megakadályozását célzó intézkedések kialakításába, ehhez számukra pénzügyi támogatást adtak és ösztönző eszközöket alkalmaztak. A helyi önkormányzatok, iskolák, illetve gondozóintézmények maguk dönthetnek, hogy milyen intézkedéseket kívánnak alkalmazni. A helyi önkormányzatokon keresztül az iskolák is igénybe vehetik a gondozóintézményeket, a rendőrséget, illetve az igazságügyi szerveket.

A **nyitott iskolák**, mint a „scuole aperte” Nápolyban (Olaszország) a helyi civil társadalommal együtt szervezett változatos programokkal kívánja csökkenteni a diákok lemorzsolódását. A programokat tanítási időn kívül szervezik és minden gyerek részt vehet benne, azok is, akik már esetleg otthagyták az iskolai oktatási rendszert. A programok lehetőséget kínálnak arra, hogy az utóbbiakat, illetve a kimaradás veszélyének kitett gyerekeket újra bevonják az oktatásba.

A **kompenzációs** intézkedések oktatási és képzési lehetőséget kínálnak a lemorzsolódott diákok számára. Ezek pénzügyi, illetve más jellegű támogatások is lehetnek. Céljuk, hogy segítsék a fiatalokat az iskolai oktatási rendszerbe való visszatérésben, illetve egy úgynevezett „második esélyt” kínáljanak nekik. A második esélyt kínáló intézmények főként abban különböznek az alapképzést nyújtóktól, hogy megkísérlik megoldani azokat a nehézségeket, amelyekkel a diákok az iskolai oktatási rendszerben szembesültek. Mindazonáltal az iskolai lemorzsolódás megelőzése bizonyítottan eredményesebb, mint a lemorzsolódás negatív hatásainak kompenzálása. A kudarc élménye, az önbizalom hiánya a tanulásban és a lemorzsolódást követően megnövekvő társadalmi, érzelmi és oktatási problémák csökkentik annak valószínűségét, hogy a lemorzsolódott diák valamilyen végzettségre tegyen szert, illetve sikeresen befejezze tanulmányait¹⁶.

A lemorzsolódott diákoknak általában átmeneti időszakra van szüksége a kudarcral végződött korábbi iskolaélményük után ahhoz, hogy **ismét iskolai oktatásban vegyenek részt** és sikeresen vegyék a kezdeti akadályokat. Az ezt segítő programok hossza legalább három hónap, illetve legfeljebb egy év, attól függően, hogy a benne résztvevőknek mik az elvárásai és milyen a motivációja. Ahhoz, hogy a célcsoport a rá nehezedő összetett és sokrétű problémák súlya ellenére újra be tudjon illeszkedni az oktatásba, illetve képzésbe, alternatív pedagógiai és tanácsadási módszerek alkalmazására van szükség. Ennek egyik sikeres módja az egyénre szabott, támogató tanulmányi környezet lehet, illetve a fiatalok egyéni szükségleteihez igazított rugalmas hozzáállás. Szlovéniában a „Fiatal felnőttek tematikus képzése”, Franciaországban az átmenetet segítő osztályok, Belgiumban pedig a SAS központok, valamint más ehhez hasonló programok lehetőséget kínálnak a kockázatnak kitett fiatalok számára, hogy fokozatosan visszanyerjék önbizalmukat, behozzák a tanulás terén felhalmozódott lemaradásukat és visszatérjenek az iskolai oktatási rendszerbe.

¹⁶ NESSE (2009), 45. o.

Túlságosan gyakran fordul elő azonban, hogy az iskolai lemorzsolódás csökkentését célzó kezdeményezések egymással párhuzamosan folynak és nincsen közöttük kapcsolódási pont¹⁷. A kezdeményezések látható sikeressége ellenére hatásuk általában csak helyi, illetve regionális szinten érezhető. A korai lemorzsolódás visszaszorítása igen sürgető probléma, amelynek megoldásához legfőképp az szükséges, hogy a témában az egyéni intézkedések végrehajtásáról az átfogó szabályozásra helyeződjön át a hangsúly. Az ilyen átfogó szabályozás egyes elemeit a tagállamoknak a saját adott helyzetükhöz kell hozzáigazítaniuk.

A tagállami tapasztalatok, az összehasonlító adatok és az analitikai kutatás alapján valószínűsíthető, hogy úgy lehet sikeres e téren a szabályozás, ha abban figyelmet szentelnek az együttműködés szektorokon átívelő jellegére és a megközelítés átfogó voltára. Az iskolai lemorzsolódás nem kizárólag iskolai probléma, annak okait számos társadalommal, fiatalokkal, családdal, egészséggel, helyi közösséggel, foglalkoztatással és oktatással foglalkozó politikának is kezelnie kell. A tágabb oktatás koncepciók – például a kulturális oktatás, a vállalkozásokkal, illetve egyéb iskolán kívüli szereplőkkel való együttműködés és a sport – lényeges szerephez juthatnak az iskolai lemorzsolódás csökkentésében a kreativitás, az újfajta gondolkodásmód, a kultúrák közötti párbeszéd és a társadalmi kohézió előtérbe helyezésével.

4. AZ UNIÓS SZINTŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS HATÉKONYABBÁ TESZI AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS ELLENI KÜZDELEMET

Az Európa 2020 stratégia keretében a tagállamok legmagasabb politikai szinten megállapodtak abban, hogy saját kezdeti helyzetüket és nemzeti adottságaikat figyelembe véve az iskolai lemorzsolódás csökkentésére **nemzeti célkitűzéseket** határoznak meg. Az iskolai lemorzsolódással a tagállamok a nemzeti reformprogramjuk keretében foglalkoznak, abban határozzák meg a nemzeti célkitűzéseik eléréséhez szükséges stratégiájukat és fellépéseiket. Az iskolai lemorzsolódás csökkentésére meghatározott nemzeti célkitűzések hozzá fognak járulni az e területre vonatkozó szakpolitika fejlődéséhez és megfelelő mértékben ösztönözni fogják a hatékony és eredményes szabályozás kialakítását. Nagyobb hangsúlyt kap a szabályozás hatékonyságának, sikerességének, illetve hiányosságainak nyomon követése, mivel az éves növekedési jelentésben beszámolót kell készíteni az Európa 2020 nemzeti célkitűzésekről.

Az oktatási és képzési együttműködés területén meglévő stratégiai keret, az **Oktatás és képzés 2020**, illetve annak eszközei és jelentési mechanizmusai segítséget fognak nyújtani a lemorzsolódás megakadályozását célzó hatékony és eredményes szakpolitikák végrehajtásában. Segítségével követhető lesz a tagállamok előrehaladása, amelyet az Eurostat által készített és nyilvánosságra hozott megbízható és összehasonlítható statisztikák támasztanak alá.

Az iskolai lemorzsolódás elleni küzdelemhez a tagállamoknak hatékony és eredményes nemzeti szabályozást kell kialakítaniuk; ennek hatékonyabb támogatása érdekében számos, a sokrétű terület átfogó megközelítését lehetővé tevő intézkedés és eszköz kerül bevezetésre:

- **Az iskolai lemorzsolódás csökkentéséről szóló tanácsi ajánlás** javaslatát – a bizottsági szolgálati munkadokumentummal együtt – úgy alakították ki, hogy segítsen a tagállamoknak hatékony és jó költség-haszon arányú stratégiák létrehozásában és

---

¹⁷ Frank Braun: Einleitung, a „Schulabbrüche und Ausbildungslosigkeit“-ban, München, 2007

fejlesztésében. A javaslat szerint az ajánlásban az iskolai lemorzsolódás elleni hatékony és eredményes szabályozás közös európai keretét kellene létrehozni, a tagállamok feladata pedig – a nemzeti célkitűzéseikkel összhangban –, hogy 2012-ig átfogó nemzeti stratégiát fogadjanak el az iskolai lemorzsolódás leküzdésére.

- A 2011 folyamán elfogadásra kerülő **koragyermekkorai nevelésről és gondozásról szóló bizottsági közlemény** is kitér arra, hogy a koragyermekkorai nevelési és gondozási rendszerek segítséget nyújthatnak az egész életen át tartó tanulás megalapozásában, amely az oktatás terén jelentkező hátrányokkal való küzdelem egyik leghatékonyabb eszköze, és általa sok esetben eredményesen megelőzhető az iskolából kimaradás. A koragyermekkorai nevelés és gondozás területén a minőség és a hozzáférhetőség fejlesztése érdekében a Bizottság a közleményében fogja a terület fő kérdéseit körvonalazni.
- A Bizottság 2011-ben elkészíti az **új európai integrációs menetrendről szóló közleményét**, amellyel támogatni kívánja a tagállamok integrációs politikáját. A migráns háttérrel rendelkező diákok iskolázottságának támogatásakor is figyelemmel kell lenni az iskolai lemorzsolódásra.
- A **szakképzés** magában hordozza annak lehetőségét, hogy az iskolai lemorzsolódás elleni küzdelem egyik fontos eszköze legyen. Az „Új lendület az európai szakképzési együttműködésnek az Európa 2020 stratégia támogatására”¹⁸ címet viselő bizottsági közleményt követően az oktatásért felelős miniszterek a szakképzés modernizálására ambiciózus menetrendet fogadtak el, amely kitért a szakképzésből való kimaradásra irányuló konkrét fellépésekre is.
- A **fiatalok foglalkoztathatóságának mérhetővé tétele érdekében** a Bizottság egy referenciaérték bevezetésére fog 2011 elején javaslatot tenni. Munkavállalási lehetőségeik és jövőbeli karrierjük szempontjából döntő fontosságú a fiatalok foglalkoztathatóságának javítása, és ugyanilyen fontos az oktatásba és képzésbe való teljes bevonásuk is. A referenciaérték segítségével könnyebben lehet nyomon követni e kérdést és támogatni a bevált gyakorlatok és tapasztalatok cseréjét a tagállamok között.
- A szabályozás fejlesztésének hatékonyságát növelendő, illetve a közös tanulás folyamatát meggyorsítandó a különböző tagállamokat képviselő **uniós szintű döntéshozók csoportja** figyelemmel fogja kísérni a tanácsi ajánlás végrehajtását, és támogatni fogja a Bizottságot és a Tanácsot a tagállami, illetve európai szintű előrehaladás nyomon követésében. Ez segítséget nyújt a tagállamok előtt álló közös kihívások megoldására szolgáló hatékony szabályozási lehetőségek és gyakorlatok megtalálásában, támogatja a tapasztalatcserét és segíti a célorientáltabb szabályozásra vonatkozó ajánlások készítését.
- Ezen túlmenően a **miniszteri, illetve egyéb magas szintű tisztviselői tanácskozások**, valamint az olyan nagyszabású események, mint a Bizottság vagy az elnökség által szervezett konferenciák, továbbra is folytatódnak. E lehetőségek hozzáadott értéke jelentős a folyamatban lévő egyeztetések, és a hatékony új szabályozási megközelítések és intézkedések átvétele terén, segítségükkel körvonalazódik a tagállamok által alkalmazott bevált gyakorlat, és segítenek megérteni, hogy a kitűzött célok elérésében miért adódnak a tagállamok teljesítményében eltérések, és ezáltal szintén pozitívan hat a tagállamok erőfeszítéseire.

---

¹⁸ COM(2010) 296

- Az **egész életen át tartó tanulás programját**, valamint a **kutatási és innovációs jellegű programokat** intenzívebben fogják alkalmazni a korai lemorzsolódás csökkentését célzó útiránykeresés és innovatív megközelítések támogatására; ez lehetővé teszi az oktatási, illetve képzési intézmények szintjén a tapasztalatok és bevált gyakorlatok cseréjét, illetve elősegíti az iskolából kimaradás veszélyének kitett diákokat támogató hatékony és eredményes intézkedések kialakítását. A 2011-es évben a finanszírozás terén elsőbbséget élvez – többek között – az iskolai lemorzsolódás csökkentése, **a migráns háttérrel rendelkező diákok oktatásának fejlesztése, továbbá a nemek közötti egyenlőség, illetve a tanulás inkluzív megközelítésének támogatása.**
- Az **európai strukturális alapok**, különösen az Európai Szociális Alap és az Európai Regionális Fejlesztési Alap az iskolai lemorzsolódás csökkentése érdekében tett nemzeti és regionális intézkedések finanszírozásának fontos forrásai. A tanácsi ajánlásában előkészített közös európai szabályozási keret az európai strukturális alapok által finanszírozott befektetésekre nagyobb figyelmet fog fordítani és szigorúbban fogja őket kezelni, és így hozzájárul az iskolai lemorzsolódás elleni küzdelem költséghatékony kivitelezéséhez.

-